

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 21/2013-43

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. apríla 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta, zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť Ing. B. L. a RNDr. Z. L., obaja bytom B., zastúpených advokátom Mgr. M. B., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 121/2011 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 13 C 113/02) a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. B. L. a RNDr. Z. L. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 121/2011 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 13 C 113/02) porušené boli.

2. Okresnému súdu Bratislava III prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 121/2011 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. Ing. B. L. a RNDr. Z. L. priznáva finančné zadost'učinenie každému v sume 1 500 € (slovom tisícpäťsto eur), ktoré im je Okresný súd Bratislava III povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Bratislava III je povinný uhradiť Ing. B. L. a RNDr. Z. L. trovy konania v sume 284,86 € (slovom dvestoosemdesiatštyri eur a osemdesiatšesť centov) na účet ich právneho zástupcu, advokáta Mgr. M. B., Advokátska kancelária, B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. mája 2012 doručená sťažnosť Ing. B. L. a RNDr. Z. L., obaja bytom B. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 121/2011 (pôvodne pod sp. zn. 13 C 113/02).

1. V sťažnosti sťažovatelia uviedli, že ako žalobcovia boli od 9. mája 2001 účastníkmi konania o náhradu škody vedeného pred okresným súdom pod sp. zn. 13 C 113/02. Za žalovaných sťažovatelia označili Z., š. p., odštepny závod B. (neskôr B., a. s., B.) a obec R. K poškodeniu sťažovateľov malo dôjsť „z dôvodu, že odporcovia nezabezpečili napojenie rodinného domu sťažovateľov na verejnú kanalizáciu, v dôsledku čoho došlo k tomu, že sťažovatelia utrpeli škodu na rodinnom dome,

stratu na nájomnom a stratu z predaja rodinného domu, ktorého predaj boli nútení realizovať“.

Okresný súd rozsudkom z 15. novembra 2005 uložil odporcom spoločne a nerozdielne zaplatiť sťažovateľom 5 330 065 Sk s príslušenstvom a nahradiť im trovy konania v sume 623 202,50 Sk. Na základe odvolania odporcov Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom z 2. apríla 2008 v konaní sp. zn. 4 Co 80/06 napadnutý rozsudok okresného súdu vo výroku o povinnosti nahradiť škodu zmenil tak, že žalobu zamietol, a vo výroku o náhrade trov konania ho zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Odvolací rozsudok krajského súdu sťažovateľa napadli dovolaním, o ktorom Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením z 28. apríla 2010 v konaní sp. zn. 4 Cdo 319/2008 rozhodol tak, že rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Krajský súd po vrátení veci z najvyššieho súdu uznesením z 28. januára 2011 v konaní sp. zn. 4 Co 223/2010 prvostupňový rozsudok v napadnutej časti zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Po vrátení veci okresnému súdu 8. marca 2011 jej bola pridelená sp. zn. 14 C 121/2011.

Sťažovatelia podali 21. decembra 2010 sťažnosť na postup krajského súdu jeho predsedovi, ktorý ju v odpovedi z 13. januára 2011 vyhodnotil ako opodstatnenú. Okrem toho sťažovatelia podali 5. mája 2011 sťažnosť na postup súdu predsedovi okresného súdu. Podpredseda okresného súdu 24. júna 2011 konštatoval nedôvodnosť podanej sťažnosti vo vzťahu k obdobiu po 8. marci 2011 (po vrátení veci okresnému súdu).

Sťažovatelia v sťažnosti doručenej ústavnému súdu tvrdia, že *„konanie k dnešnému dňu trvá už takmer 11 rokov..., pričom v konaní súd sa vyskytli minimálne dve obdobia nečinnosti, a to (i) Krajský súd v BRATISLAVE 2 (dva) roky rozhodoval o odvolaní proti rozsudku súdu prvého stupňa (ii) Najvyšší súd SR rovnako 2 (dva) roky rozhodoval o podanom dovolaní proti rozsudku Krajského súdu v BRATISLAVE. Čo však považujeme za najpodstatnejšie je to, že konanie v tejto nie veľmi náročnej veci (i) trvá už takmer 11 rokov a (ii) konanie sa opäť nachádza na prvom stupni a (iii) k dnešnému dňu stále nie*

je právoplatne skončené. Dĺžka konania 11 rokov nie je za žiadnych okolností akceptovateľná.“.

Podľa názoru sťažovateľov ich vec nie je skutkovo ani právne zložitá. Ani ich správanie neprispelo ku kritizovanej dĺžke konania. Postup súdov sa nevyznačoval len už spomenutými dvoma obdobiami nečinnosti, ale aj nedostatočnou efektívnosťou. Sťažovatelia *„použili svoje úspory v kombinácii s úverom na postavenie rodinných domov, zabezpečenie práce pre svojich zamestnancov, výnos z prenájmu ktorých mal slúžiť na ďalší rozvoj podnikania na pokrytie nákladov na výstavbu týchto domov a životné potreby ich rodiny, lebo sťažovatelia si svoje životné potreby zabezpečujú od roku 1991 výlučne podnikaním. Sťažovatelia požadujú v konaní náhradu straty, ktorú reálne utrpeli a ktorej sa už domáhajú... jedenásty rok. Žalovaná suma pritom predstavuje z hľadiska výšky sumu nie zanedbateľnú. A preto dlhotrvajúci súdny spor existenčne ohrozuje nielen sťažovateľov a ich rodinu, ale zmaril aj ich doteraz úspešné podnikanie. Význam konania pre sťažovateľov je teda mimoriadny.“.*

2. Ústavný súd si vyžiadal spis okresného súdu v žalovanej veci, ktorý mu bol doručený 15. augusta 2012.

3. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 21/2013-15 z 15. januára 2013 prijal sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie. Následne 29. januára 2013 vyzval prostredníctvom jeho predsedu okresný súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti a na oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

4. Okresný súd doručil ústavnému súdu 26. februára 2013 vyjadrenie k vecnej stránke prijatej sťažnosti. V prvom rade predniesol stručnú chronológiu žalovaného konania: *„Dňa 09.05.2011 (správne má byť „2001“, pozn.) bol súdu doručený návrh na vydanie predbežného opatrenia ako i návrh na náhradu škody, ktorá v návrhu nebola písomne špecifikovaná. Dňa 28.05.2011 (správne má byť „2001“, pozn.) súd rozhodol o návrh na predbežnom opatrení tak, že v tejto súvislosti vyhovel navrhovateľom a vydal žiadané predbežné opatrenie. Na odvolanie odporcov dňa 03.07.2001 bol spis predložený krajskému súdu za účelom rozhodnutia. Krajský súd s potvrdzujúcim rozhodnutím spis*

vrátil okresnému súdu dňa 10.05.2002. Dňa 05.08.2002 navrhovateľ doručil doplnenie návrhu v súvislosti s náhradou škody. Dňa 22.08.2002 bolo odporcami doručené dovolanie voči rozhodovaniu krajského súdu o predbežnom opatrení. Dňa 15.01.2003 bol spis v tejto súvislosti predložený Najvyššiemu súdu SR, keď 20.02.2003 Najvyšší súd ST spis vrátil ako predčasne predložený a následne mu bol predložený dňa 15.03.2003 a vrátený s meritórnym rozhodnutím bol Okresnému súdu Bratislava III dňa 12.06.2003. Následne boli vo veci vytýčené meritórne pojednávania dňa 24.09.2003, 03.11.2003 a 08.12.2003, keď bolo pojednávanie odročené na neurčito za účelom zadováženia dokladov potrebných pre rozhodnutie o veci samej. Dňa 30.03.2004 boli doručené doklady od Obvodného úradu životného prostredia S., ktoré boli doplnené ďalším podaním zo dňa 07.05.2004. Dňa 07.06.2004 bolo vo veci nariadené znalecké dokazovanie a 03.11.2004 bol vypracovaný a súdu zaslaný znalecký posudok. Následne boli vytýčené vo veci meritórne termíny pojednávania a to 13.04.2005, 23.05.2005, 20.06.2005 a 11.07.2005, kedy bolo pojednávanie odročené na neurčito v súvislosti so sťahovaním budovy súdu. Následné termíny boli vo veci vytýčené 22.09.2005 a 20.10.2005 a 14.11.2005, kedy bolo odročené pojednávanie na 15.11.2005 za účelom vyhlásenia rozsudku. Dňa 09.02.2006 bolo podané voči prvostupňovému rozhodnutiu odvolanie. Dňa 17.02.2006 bol spis predložený krajskému súdu za účelom odvolacieho konania. Dňa 29.04.2008 bol spis vrátený z krajského súdu so zmeňujúcim rozhodnutím, keď konanie vo veci samej nadobudlo právoplatnosť dňa 16.07.2008. Dňa 08.08.2008 bolo vo veci podané dovolanie a v tejto súvislosti bol spis dňa 10.12.2008 predložený Najvyššiemu súdu SR. Najvyšší súd SR dňa 09.06.2010 vrátil vec na Krajský súd v Bratislave so zrušujúcim rozhodnutím krajského súdu. Následne dňa 08.03.2011 vrátil Krajský súd v Bratislave spis Okresnému súdu Bratislava III so zrušujúcim rozhodnutím na ďalšie konanie.“

Zákonná sudkyňa v prílohe vyjadrenia okresného súdu pokračuje v chronológii konania po 8. marci 2011 takto: „... úpravou VSÚ zo dňa 16.03.2011 bolo doručované rozhodnutie KS v Bratislave, následne som nariadila úpravou zo dňa 10.05.2011 pojednávanie na deň 20.09.2011, dňa 20.09.2011 bolo súdu doručené oznámenie zástupcu odporcu v I. rade, že po vzájomnej dohode ukončil zastupovanie v tejto veci, na pojednávaní 20.09.2011 som doručila vyjadrenia navrhovateľa v I. rade odporcovi

v 2. rade, navrhovateľ v 1. rade založil do spisu plnú moc na zastupovanie navrhovateľky v 2. rade, navrhovateľ a zástupca odporcu v 2. rade, oznámili súdu, že sa pokúsia o zmierne vyriešenie sporu, pojednávanie som odročila na termín 27.10.2011 s tým, že bude písomne volaný odporca v 1. rade dňa 27.09.2011 bolo súdu doručené písomné podanie navrhovateľov 1. a 2. rade označené ako doplnenie, v ktorom súdu špecifikoval predložiť prehľad trov konania, dňa 17.10.2011 bolo súdu doručené písomné podanie navrhovateľov označené ako doplnenie vyčíslenia škody a zároveň bol podaný návrh na priznanie úplného oslobodenia od súdnych poplatkov navrhovateľov 1. a 2. rade, prílohu tohto podania tvorilo 15 listinných príloh, úpravu zo dňa 29.10.2011 bol navrhovateľom v 1. a 2. rade... zaslaný vzor 6 za účelom prešetrovania majetkových pomerov potrebných pre rozhodnutie o oslobodení od súdnych poplatkov, dňa 21.10.2011 bolo súdu doručené písomné vyjadrenie odporcu v 2. rade k veci samej, prílohou tohto podania tvorilo 17 príloh, na pojednávaní dňa 27.10.2011 som krátkou cestou doručila navrhovateľovi vyjadrenie odporcu v 2. rade ako aj podanie navrhovateľa som doručila zástupcovi odporcu 1 a zástupcovi odporcu 2, na tomto pojednávaní som vypočula navrhovateľa v 1. rade, ktorý nesúhlasil so zmenou petitu spočívajúcou v jeho rozšírení o sumu 256,69 Euro, rozhodla som tak, že som túto zmenu nepripustila, vypočula som zástupcu odporcu v 2. rade, na čo reagoval zástupca odporcu v 1. rade tak, že vzhľadom na obsiahly prednes navrhovateľa v 1. rade, ktorý mu bol doručený až na dnešnom pojednávaní, zašle súdu písomne. Pojednávanie som odročila na neurčito za účelom písomného vyhotovenia o zmene návrhu a rozhodnutia o oslobodení od súdnych poplatkov pre navrhovateľov v 1. a 2. rade V ten istý deň som predložila spis VSÚ za účelom prípravy uznesenia o zmene petitu, uznesenie o nepripustení zmeny petitu spočívajúcom v rozšírení návrhu som doručovala úpravou zo dňa 02.11.2011, toto uznesenie sa stalo právoplatným dňa 22.11.2011. Dňa 09.11.2011 boli súdu predložené potvrdenia navrhovateľov v 1. a 2. rade – vzor 6 za účelom rozhodnutia o oslobodení od súdnych poplatkov, rozhodnutím zo dňa 07.12.2011 súd nepriznal navrhovateľom v 1. a 2. rade oslobodenie od súd. Poplatkov, toto rozhodnutie sa stalo právoplatným dňa 18.01.2012, uznesením zo dňa 05.06.2012 súd nariadil vo veci vykonanie kontrolného znaleckého dokazovania, dňa 03.07.2012 bolo súdu doručené podanie navrhovateľov v 1. a 2. rade označené ako odvolanie a námietky proti uzneseniu o nariadení znaleckého dokazovania, úpravou zo dňa 13.07.2012 bolo uvedené podanie

doručované odporcovi v 1. rade a zástupcovi odporcu v 2. rade za účelom vyjadrenia sa k nemu. Dňa 07.08.2012 bolo súdu doručené písomné vyjadrenie ustanoveného súdneho znalca – právnickej osoby, v ktorom žiada aby súd uvedené uznesenie s definíciou znaleckej úlohy upresnil.“

Okresný súd poukazuje na dĺžku období, počas ktorých sa súdny spis z dôvodu potreby rozhodovania o opravných prostriedkoch nachádzal na súdoch vyššieho stupňa, a konštatuje skutkovú a právnu zložitost' sporu, „*keď vo veci bolo potreba vykonať znalecké dokazovanie a na základe rozhodnutí dovolacieho a odvolacieho súdu i následne opätovné znalecké dokazovanie za účelom zistenia eventuálnej výšky škody... Možno konštatovať, že i čiastočne na dĺžke sporu mal vplyv i postup sťažovateľov, keď žalobný návrh podali dňa 09.05.2011, ktorý vo vzťahu k náhrade škody bol neúplný a tento bol doplnený až podaním doručeným na súd dňa 05.08.2002.“*

Na podklade uvedených faktov a hodnotení okresný súd vyjadril názor, že k porušeniu označených práv sťažovateľov v žalovanom konaní z jeho strany nedošlo.

Podaním doručeným ústavnému súdu 4. marca 2013 okresný súd vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti sťažovateľov.

5. Vyjadrenie okresného súdu zaslal ústavný súd 27. februára 2013 právnemu zástupcovi sťažovateľov s možnosťou zaujať stanovisko.

6. Sťažovatelia prostredníctvom právneho zástupcu v podaní doručenom ústavnému súdu 20. marca 2013 vyjadrili súhlas s upustením od ústneho pojednávania o ich sťažnosti a poukázali na tieto nedostatky v postupe žalovaného súdu:

„(i) takmer rok trvalo, aby odvolací súd rozhodol o odvolaní proti predbežnému opatreniu a doručil spis súdu prvého stupňa;

(ii) takmer 4 a pol mesiaca trvalo, než súd prvého stupňa predložil spis Najvyššiemu súdu SR za účelom rozhodnutia o odvolaní;

(iii) od vypracovania znaleckého posudku trvalo viac ako 5 mesiacov, kým bolo nariadené pojednávanie;

(iv) skutočnosť, že sťažovatelia doplnili návrh na náhradu škody podaním zo dňa 05.08.2002 konanie nespomalilo, pretože súd v tom čase v merite veci nekonal, pretože sa rozhodovalo o opravných prostriedkoch proti predbežnému opatreniu;

(v) samotná skutočnosť, že bolo potrebné vypracovať znalecký posudok neodôvodňuje také dlhé trvanie konania a ani nesignalizuje extrémnu zložitosť sporu. Čas, ktorý potreboval znalec na vypracovanie znaleckého posudku, nespôsobil trvanie konania už takmer 12 rokov;

(vi) čo týka časti konania nasledujúce po rozhodnutí Najvyššieho súdu SR o dovolaní, nie je zrejmé, prečo bolo kontrolné znalecké dokazovanie nariadené po viac ako roku od vrátenia spisu, keď navyše tento úkon je sprevádzaný neefektivitou v konaní súdu, pretože súd úlohu znalcovi dostatočne nevymedzil. Okrem toho predloženie spisu Ústavnému súdu SR nie je dôvodom nekonania vo veci, keď súd mohol konať aj na základe fotokópie spisu;

(vii) Okresný súd BRATISLAVA III, ako aj Krajský súd v BRATISLAVE na základe sťažností sťažovateľov uznali, že v konaní došlo k priesťahom v konaní, a preto neobstojí tvrdenie odporcu, že neporušil právo sťažovateľov, aby sa ich vec prerokovala bez zbytočných priesťahov.“

Z uvedených dôvodov sťažovatelia zotrvávajú na svojom sťažnostnom návrhu.

7. Ústavný súd z vyžiadaného súdneho spisu okresného súdu zistil rovnaké skutočnosti týkajúce sa priebehu napadnutého súdneho konania a zároveň zistil, že ku dňu rozhodovania o sťažnosti nie je predmetné konanie právoplatne skončené.

8. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...

Ústavný súd si už pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, z tohto dôvodu v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto na splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (III. ÚS 154/06, I. ÚS 76/03).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka konania a postup okresného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade

s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

1. Základnými kritériami hodnotenia veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci (II. ÚS 26/95). Predmetom žalovaného konania je uplatnený nárok na náhradu škody. Spory o náhradu škody tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, zložitosť skutkového stavu pri posudzovaní uplatneného nároku na náhradu škody však môže vyplývať zo skúmania zákonných podmienok pre priznanie takéhoto nároku. Náročnosť právneho posúdenia veci môže byť v uvedených sporoch okrem iného daná aj na úrovni právneho hodnotenia skutkových okolností rozhodných pre posúdenie príčinnej súvislosti medzi tvrdenou škodou a zisteným protiprávnym konaním.

V posudzovanom prípade istý stupeň zložitosti (tak v rovine skutkovej, ako aj právnej) vyvolávalo ustálenie sumy vzniknutej škody. Sťažovatelia netvrdili iba vznik skutočnej škody, ale aj ušlého zisku, a to na podklade nájomných zmlúv podpísaných ešte pred kolaudáciou novovybudovaných nehnuteľností, ktoré neskôr v dôsledku črtajúcich sa problémov s kolaudáciou budúci nájomcovia vypovedali. Požadovaný ušlý zisk sťažovatelia definovali aj ako rozdiel medzi trhovou cenou nehnuteľností v roku 2005 (keď plánovali nehnuteľnosti odpredať) a kúpnu cenou, ktorú dostali v rokoch 2001 a 2002 pri predaji nehnuteľností vynútenom problémami s ich kolaudáciou. Vzhľadom na to bolo potrebné nariadiť znalecké dokazovanie predovšetkým na účel objektivizácie výnosovej hodnoty nehnuteľností v období nakontrahovaného trvania nájmu, ale aj dokazovanie výsluchom svedkov – kupujúcich, ktorí v rokoch 2001 a 2002 od sťažovateľov nehnuteľnosti odkúpili.

2. Pri posudzovaní druhého kritéria stabilne používaného na účel hodnotenia prípadných zbytočných priesťahov v konaní ústavný súd dospel k záveru, že na výzvy okresného súdu reagovali sťažovatelia v zásade včas a riadne.

Sťažovateľom možno pričítať nesplnenie poplatkovej povinnosti po vyčíslení sumy požadovanej náhrady škody v doplnení ich žaloby doručenej okresnému súdu 5. augusta 2002, ako aj nesplnenie poplatkovej povinnosti za podané dovolanie proti zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu. Okrem toho podaniami doručenými okresnému súdu 17. mája 2005 a 17. októbra 2011 sťažovatelia navrhli zmeny žalobného petitu. V tejto súvislosti ústavný súd zdôrazňuje svoj stabilne judikovaný názor, podľa ktorého využitie možností daných navrhovateľom procesnými predpismi na uplatňovanie a presadzovanie ich práva v občianskom súdnom konaní spôsobuje síce predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné prieťahy (napr. I. ÚS 31/01, III. ÚS 405/09).

3. Postup okresného súdu ako tretie kritérium posúdenia porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zhodnotil ústavný súd ako postup, ktorý vykazoval zbytočné prieťahy.

Podľa názoru ústavného súdu možno okresnému súdu pričítať spomalenie konania v období od 3. júla 2001 do 10. mája 2002, teda v období, počas ktorého bol súdny spis predložený krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní odporcov proti nariadenému predbežnému opatreniu (viac ako 10 mesiacov). Predĺženie konania z dôvodu, že žalovaný súd nedisponuje príslušným súdnym spisom v dôsledku využívania opravných prostriedkov účastníkmi konania, ústavný súd štandardne nepričítava na ťarchu konajúceho súdu. V posudzovanom prípade však na takéto hodnotenie nebol dôvod. Krajský súd rozhodoval vo veci predbežného opatrenia, pričom výsledok jeho rozhodnutia nemohol mať vplyv na priebeh dokazovania v merite sporu. Rozhodovanie o predbežnom opatrení bolo v žalovanom konaní časovo situované do jeho počiatočnej fázy (uznesenie okresného súdu o nariadení predbežného opatrenia je na č. l. 67), bolo preto možné od okresného súdu rozumne očakávať vytvorenie fotokópie súdneho spisu tak, aby aj počas rozhodovania o odvolaní odporcov proti nariadeniu predbežného opatrenia mohlo paralelne prebiehať konanie a dokazovanie vo veci samej.

V žalovanom konaní okresného súdu ústavný súd nezistil žiadne ďalšie dlhotrvajúce obdobia bezdôvodnej nečinnosti, nebolo však možné prehliadnuť viacero kratších období

pasivity, a to často medzi úkonom právne významným pre ďalší priebeh konania a celkom jednoduchým procesným úkonom žalovaného súdu.

Po vrátení veci okresnému súdu z krajského súdu (10. mája 2002) okresný súd vyzval 23. júla 2002 sťažovateľov na doplnenie ich žalobného petitu (vyčíslenie požadovanej náhrady škody), teda po viac ako dvoch mesiacoch.

Po doručení dovolania odporcu v I. rade okresnému súdu (26. augusta 2002) tento až 14. novembra 2002 (viac ako dva a pol mesiaca) vyzval dovolateľa na odstránenie nedostatkov dovolania (chýbajúce splnomocnenie na právne zastupovanie advokátom).

Právny zástupca sťažovateľov doručil okresnému súdu 10. februára 2004 otázky pre znalca, na čo ho okresný súd vyzval na predchádzajúcom pojednávaní, pričom okresný súd až 7. júna 2004 nariadil znalecké dokazovanie a poveril súdneho znalca vypracovaním znaleckého posudku (takmer 4 mesiace). Je pravdou, že v kritizovanom období okresný súd obstarával listinné dôkazy od orgánov štátnej správy na úseku vodného hospodárstva a na úseku katastra, no tieto pre vymedzenie znaleckej úlohy význam nemali. Znalecké dokazovanie bolo nariadené na účel zistenia rozsahu vzniknutej škody, kým od orgánov štátnej správy okresný súd potreboval informácie týkajúce sa určenia osoby zodpovednej za prevádzkovanie kanalizácie. Rovnako základnými údajmi katastra o nehnuteľnostiach vo vlastníctve sťažovateľov už okresný súd v tom čase zjavne disponoval (predtým nariadené predbežné opatrenie).

Z vyžiadaného spisu okresného súdu tiež vyplynulo, že krajský súd vrátil spis okresnému súdu 29. apríla 2008 po rozhodnutí o odvolaní. Okresný súd však rozsudok krajského súdu doručil účastníkom konania až 14. a 16. júla 2008 (viac ako dva a pol mesiaca).

Po doručení dovolania sťažovateľov proti zmeňujúcemu rozsudku krajského súdu (8. augusta 2008) ich okresný súd až 22. októbra 2008 vyzval na zaplatenie súdneho poplatku (dva a pol mesiaca).

Obdobne po vrátení spisu z krajského súdu 8. marca 2011 okresný súd vo veci pojednával až 20. septembra 2011 (viac ako 5 mesiacov).

Za neodôvodnenú nečinnosť v postupe okresného súdu treba považovať aj obdobie od rozhodnutia okresného súdu o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov (8. december 2011) do rozhodnutia o nariadení kontrolného znaleckého dokazovania (5. jún 2012), čo predstavuje takmer 6 mesiacov.

Lahkovážnosťou okresného súdu pri uskutočňovaní jednoduchých procesných úkonov sa tak žalované konanie predĺžilo o viac ako dva roky. Spolu s kritizovaným obdobím, počas ktorého sa súdny spis nachádzal na krajskom súde z dôvodu rozhodovania o odvolaní odporcov proti nariadenému predbežnému opatreniu, možno okresnému súdu pričítať predĺženie konania o viac ako dva roky a desať mesiacov.

Hoci správanie štátneho orgánu, ktoré zapríčiňuje zbytočný prierah, sa obvykle prejavuje nečinnosťou orgánu s právomocou konať o veci, pre splnenie účelu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov je právne významné akékoľvek správanie štátneho orgánu. To znamená, že aj nesprávna činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ak činnosť štátneho orgánu nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol (I. ÚS 17/99, II. ÚS 33/99, III. ÚS 60/2011).

Po podaní dovolania proti rozhodnutiu krajského súdu o odvolaní proti nariadeniu predbežného opatrenia (26. augusta 2002) okresný súd zabezpečoval odstránenie nedostatku kvalifikovaného právneho zastúpenia dovolateľa, pričom sa dopustil chyby, keďže vo výzve adresovanej dovolateľovi ho neupozornil na právne následky neodstránenia predmetného nedostatku. Najvyšší súd potom musel spis vrátiť okresnému súdu, aby svoje pochybenie napravil. Z uvedeného dôvodu možno spomalenie konania v období od 26. augusta 2002 do 12. júna 2003 čiastočne pričítať aj na ťarchu okresného súdu.

Z chronológie žalovaného konania vyplýva, že okresný súd (označený sťažovateľmi ako porušovateľ ich základných práv) disponoval predmetnou vecou od 9. mája 2001

do 17. februára 2006, keď spisový materiál predložil krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní proti meritórnemu rozsudku z 15. novembra 2005, a neskôr od 8. marca 2011 až do doručenia sťažnosti sťažovateľov ústavnému súdu (7. mája 2012).

Postup okresného súdu v konaní, ktoré trvá takmer 12 rokov, možno charakterizovať z pohľadu rešpektovania základného práva sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov ako vadný približne v rozsahu dvoch rokov a desiatich mesiacov.

4. Pre rozhodnutie ústavného súdu o merite posudzovanej sťažnosti zohrávala podstatnú úlohu v prvom rade dĺžka žalovaného konania, ktorá nie je z pohľadu požiadaviek plynúcich na kvalitu súdneho konania zo základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov a z práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote ospravedliteľná. Ústavný súd vzal do úvahy aj ďalší podstatný faktor, a to skutočnosť, že na celkovej dĺžke rozhodovania o žalovanej veci sa zjavne významnou mierou podieľali súdy vyšších stupňov (krajský súd a najvyšší súd), ktoré vecou disponovali v období od 17. februára 2006 do 8. marca 2011 (viac ako 5 rokov). Za relevantné považoval ústavný súd aj zistenie istého stupňa skutkovej náročnosti prerokovávanej veci.

V popísaných rozhodujúcich okolnostiach hodnotí ústavný súd postup okresného súdu v kauze sťažovateľov za nezlučiteľný s požiadavkami plynúcimi zo základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov a z práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote. Dôvodom formulovaného záveru je predovšetkým účel konania podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prejavujúci sa prioritne v poskytnutí účinnej ochrany tam uvedeným právam fyzických osôb a právnických osôb (m. m. III. ÚS 483/2012), nie v sankcionovaní orgánu verejnej moci označeného sťažovateľom za porušovateľa jeho práv. Ani pri zistenej skutkovej náročnosti veci, ba ani pri zreteľne sa črtajúcom podstatnom podiele súdov vyšších stupňov (teda nie žalovaného súdu) na celkovej dĺžke právnej neistoty sťažovateľov nemožno odoprieť požadovanú ústavno-právnu ochranu účastníkom stále právoplatne neukončeného a už takmer 12 rokov trvajúceho konania. Táto ochrana sa v aktuálnom štádiu prebiehajúceho konania môže prejaviť len vo vyslovení porušenia sťažovateľmi označených práv v predmetnom konaní a v následnom príkaze adresovanom okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v označenom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov, ako aj ich právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote (bod 1 výroku tohto nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Sťažovatelia v petite svojej sťažnosti navrhli takéto rozhodnutie. Posudzované konanie vedené na okresnom súde nie je v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti právoplatne skončené, preto bolo potrebné popri vyslovení porušenia označených základných práv sťažovateľov prikázať, aby okresný súd konal v predmetnej veci bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľov garantovaného im čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj o porušení ich práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Tú sťažovatelia okrem poukazu na dĺžku žalovaného konania odôvodnili aj žalovanou sumou, ktorá *„predstavuje z hľadiska výšky sumu nie zanedbateľnú“*, bezmocnosťou a stratou viery *„v právny štát a v schopnosť súdov súdny spor vôbec správne a najmä v primeranom čase rozhodnúť“*, ako aj sumou súdnych poplatkov zaplatených v doterajšom priebehu konania. Sťažovatelia požadujú priznať každému z nich 20 000 €.

Ústavný súd pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení vzal do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľov a aj skutočnosť, že ústavný súd vo veci zistil porušenie základného práva. Významným kritériom podmieňujúcim sumu priznaného finančného zadosťučinenia bolo v posudzovanom prípade

pre ústavný súd aj už konštatované zistenie o podiele okresného súdu na celkovej dĺžke žalovaného konania.

Ústavný súd v popísaných okolnostiach posudzovaného prípadu považuje za primerané priznať každému zo sťažovateľov sumu 1 500 € (bod 3 výroku nálezu). Pri určovaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera EŠLP, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru aplikovaného na konkrétne okolnosti prípadu. Ústavný súd vo väzbe na odôvodnenie sťažovateľmi požadovaného finančného zadosťučinenia (argumentáciou žalovanou sumou a sumou zaplatených súdnych poplatkov) podotýka, že jeho podstatou je náhrada nemateriálnej ujmy spôsobenej právnou neistotou účastníkov žalovaného konania.

IV.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľom vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom Mgr. M. B. Požadujú náhradu v sume 489,06 € za tri úkony právnej služby, a to za prevzatie a prípravu zastupovania, za vypracovanie sťažnosti a za vyjadrenie k stanovisku okresného súdu.

Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov každému za dva úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania a písomné podanie (sťažnosť). Stanovisko k vyjadreniu okresného súdu doručené ústavnému súdu 20. marca 2013 vyhodnotil ústavný súd ako neprinášajúce nové skutkové tvrdenia alebo právnu argumentáciu, ktoré by boli spôsobilé ovplyvniť záverečný úsudok ústavného súdu o predmete konania.

Úkony právnej služby, za ktoré ústavný súd náhradu sťažovateľom priznal, boli vykonané v roku 2012. Sťažovatelia napriek tvrdeniu uvedenému v stanovisku doručenom ústavnému súdu 20. marca 2013 nepreukázali, že by ich právny zástupca bol platiteľom

dane z pridanej hodnoty (podanie neobsahuje v ňom avizovanú prílohu – osvedčenie o registrácii právneho zástupcu sťažovateľov za platiteľa dane z pridanej hodnoty), preto ústavný súd k vypočítanej sume náhrady trov nemohol pripočítať 20 % daň z pridanej hodnoty.

Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení účinnom v čase vykonania úkonov právnej služby (ďalej len „vyhláška“) prislúcha ako základná tarifa podľa § 11 ods. 3 vyhlášky 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 763 € pre úkony v roku 2012), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2012 odmenu v sume 127,17 €. Režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje 7,63 € za každý úkon právnej pomoci.

Podľa § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb.

S poukazom na výsledok konania majú sťažovatelia nárok na náhradu trov konania za štyri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2012 (dvakrát prevzatie a príprava zastúpenia, dvakrát písomné podanie – sťažnosť). Základná sadzba tarifnej odmeny po znížení podľa § 13 ods. 2 vyhlášky je tak 254,34 €. K tejto sume bolo potrebné pripočítať režijný paušál v celkovej sume 30,52 € (štyrikrát 7,63 €). Spolu náhrada trov právneho zastúpenia sťažovateľov je 284,86 €. Okresný súd je povinný zaplatiť ju na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. apríla 2013